

Регіональна політика і територіальний розвиток

<https://doi.org/10.36818/1562-0905-2023-1-1>

УДК 332.02

JEL R58, R10, F02

І. З. Сторонянська, Л. Я. Беновська

Нова регіональна політика України: інструментарій та напрями реагування в умовах сучасних викликів

Проведено аналіз переваг і недоліків використання інструментів регіонального розвитку в Україні, таких як стратегії розвитку територій, агенції регіонального розвитку, функціональна типологія територій, система фінансового вирівнювання розвитку територій та ін. Наголошено, що досвід регіональної політики ЄС та його імплементація у вітчизняну практику регулювання розвитку територій є особливо важливим для України в умовах сучасної соціальної та економічної дестабілізації, зумовленої російсько-українською війною, її руйнівним впливом на інфраструктуру, українські міста та села, господарські системи регіонів. Хоча в нову регіональну політику в Україні впроваджено європейські засади, вона має низку особливостей розвитку, що пов'язані з її вбудованістю в систему галузевих політик, а тому характеризується залежністю від них, зміцненням акценту з регіонального на місцевий рівень і зниженням ресурсної та інституційної спроможності регіонів. Зроблено висновок, що перспективи розвитку територій в Україні слід планувати, ураховуючи структурні зміни економіки, релокацію бізнесу, зміну структури розселення населення та логістичних ланцюгів, перманентну загрозу сусідства з РФ тощо.

Ключові слова: регіональна політика, інструменти, війна, стратегії, агенції регіонального розвитку.

Постановка проблеми. Попри значні розміри території України (співмірні з найбільшими європейськими державами), традиційно високий рівень економічної диференціації розвитку регіонів України та дезінтегрованість соціального простору, регіональна політика ніколи не була пріоритетною в нашій державі з часів здобуття незалежності в 1990 р. Щобільше, лише у 2006 р. було вперше затверджено державну стратегію регіонального розвитку, а у 2015 р. прийнято Закон України «Про засади державної регіональної політики». Чи не вперше питання розвитку громад і територій набули національного значення у 2014 р. в контексті широкомасштабного обговорення реформи місцевого самоврядування та адміністративно-фінансової децентралізації. Упродовж 2015-2021 рр. Україна активно та успішно формувала засади, механізми, інституції реалізації регіональної політики, які однозначно базувались на досвіді країн-членів ЄС. Досвід нової регіональної політики ЄС та його імплементація у вітчизняну практику є особливо важливим для України в умовах сучасної соціальної та економічної дестабілізації, зумовленої російсько-українською війною, її руйнівним впливом на інфраструктуру, українські міста та села, господарські системи регіонів.

Не менш вагому роль в орієнтації регіональної політики України на європейські засади відіграє спрямування України на членство в ЄС, що обумовлює вимоги стосовно зближення політик України та ЄС, зокрема у сфері регулювання розвитку територій.

Аналіз останніх досліджень. Значний внесок у дослідження нової регіональної політики ЄС зроблено вітчизняними вченими Л. Федуловою, С. Давимукою, В. Куйбідою [1], Л. Ємельяною [2], О. Сніговою [3], В. Захарченко [4], які дослідили зміну моделі регіональної політики ЄС, принципи та тенденції розвитку. Науковці акцентують на посиленні значущості локальних особливостей, матеріальних і нематеріальних активів окремих територій, що активізувало останніми роками дискусії та обумовило пошук ефективніших та адекватніших підходів до управління просторовим розвитком. Політику вирівнювання соціально-економічного розвитку територій в Європейському Союзі досліджували О. Козирева

© І. З. Сторонянська, Л. Я. Беновська, 2023.

та О. Тур [5]. Трансформацію регіональної політики України в сучасних умовах досліджено в роботах Я. Жаліла [6], А. Ткачука та Ю. Третьяка [7], В. Безгіна [8]. Однак нові реалії розвитку в умовах війни України з росією, важливість імплементації європейського досвіду та зближення регіональних політик ЄС та України потребують поглиблених досліджень.

Метою статті є дослідження нових підходів до формування регіональної політики України та напрямів її зближення з регіональною політикою ЄС.

Основні результати дослідження. Первинно мету регіональної політики ЄС, яку часто ототожнюють з політикою згуртування, було визначено як сприяння гармонійному соціально-економічному розвитку Європейського Союзу та його країн-членів [9]. Політика базується на політичному принципі солідарності багатших країн і регіонів з біднішими країнами й регіонами, а також на економічному принципі, згідно з яким нижчі обсяги виробництва в бідних країнах-учасницях і регіонах або країнах і регіонах з високим рівнем безробіття є втратою сукупного потенціалу Європейського Союзу [10].

З кінця 1980-х років у регіональній політиці країн-членів Європейського Союзу відбулись парадигмальні зміни – на зміну парадигми старого регіоналізму прийшла парадигма нового регіоналізму. Остання передбачала зміщення від ресурсорозподільної моделі до інноваційно-стимулювальної, в якій акцент ставиться на здатності прогнозувати потреби ринку праці відповідно до змін технологій, інформатизації суспільства, використання соціального та інституційного капіталу регіону

Основи співробітництва України та ЄС у сфері регіональної політики були закладені у статті 446 Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, де зазначено, що сторони сприяють взаєморозумінню та двосторонньому співробітництву щодо методів формування та реалізації регіональних політик, зокрема багаторівневого управління та партнерства з особливим наголосом на розвитку відсталих територій і територіальному співробітництві, активізації співпраці між національними регіональними та місцевими органами влади тощо.

Нормативно-правове регулювання нової регіональної політики в Україні здійснюється через Державну стратегію регіонального розвитку на 2021-2027 роки, Закон України «Про засади державної регіональної політики» (2015 р.), Закон України «Про стимулювання розвитку територій» (2018 р.), Закон України «Про особливості стимулювання регіонального розвитку» (2021 р.) та ін. Останніми роками зроблено чимало кроків, спрямованих на зближення регіональних політик ЄС та України, що відобразилось у такому [11]:

- відбулась синхронізація планувальних горизонтів розвитку ЄС та України. Аналогічно до семирічних фінансових планів ЄС в Україні прийнята Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки, регіональні стратегії розвитку та стратегії розвитку територіальних громад розробляються на семирічний період. Подібно до цілей політики згуртування ЄС стратегічною метою державної регіональної політики України до 2027 р. визначено орієнтовані на людину розвиток та єдність – гідне життя в згуртованій, децентралізованій, конкурентоспроможній, демократичній країні, а ціллю номер один – формування згуртованої держави в соціальному, гуманітарному, економічному, екологічному, безпековому та просторовому вимірах;
- на відміну від практики патерналізму та простого перерозподілу фінансових ресурсів між багатшими та біднішими територіями, європейська практика засвідчила ефективність реалізації регіональної політики на основі застосування типології функціональних типів територій, що спрямована на виявлення активів територій і залучення їхнього ендogenous потенціалу до процесів розвитку. Аналогічно в Державній стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки (далі – ДСРР на 2021-2027 рр.) уперше було виділено функціональні типи територій: сільські території у несприятливих умовах,

прикордонні території у несприятливих умовах, території, що потребують економічної реструктуризації (старопромислові території, мономіста), території з обмеженням розвитку (гірські, природно-заповідні території), регіональні полюси економічного зростання, зони впливу міжнародних транспортних коридорів, макрорегіон «Азов – Чорне море» та ін. Аналогічний до регіональної політики ЄС підхід дає змогу посилити координацію між регіональною політикою, стимулюванням інвестиційної та інноваційної діяльності на рівні інтеграційних угруповань;

- подібно до створення та функціонування в європейському просторі структурних фондів, які є головним фінансовим інструментом формування регіональної політики ЄС, основні принципи функціонування яких – принципи субсидіарності та комплементарності (згідно з якими кошти структурних фондів лише доповнюють національні та місцеві фонди), в Україні створено Державний фонд регіонального розвитку (ДФРР), обсяги якого залежать від обсягу доходів загального фонду Державного бюджету України та який використовується на фінансування проєктів місцевого розвитку. В Україні в разі розподілу коштів на фінансування проєктів ДФРР аналогічно політиці згуртування в ЄС (у разі розподілу коштів структурних фондів) показник ВРП на одну особу є головним для прийняття рішень про фінансування проєкту;
- відповідно до європейської практики в Україні реалізується реформа децентралізації з орієнтацією на ендогенний розвиток територій та зміну системи управління (замість традиційного підходу «зверху вниз» перехід до багаторівневого управління та перерозподіл функцій між рівнями влади.

Попри зближення регіональних політик ЄС та України та позитивні тенденції, перед Україною сьогодні стоїть низка викликів, зумовлених війною, одночасною реалізацією декількох реформ, особливостями системи національного та регіонального управління тощо. Зазначене прямо відображається на інструментарії регулювання розвитку територій, громад, регіонів (табл. 1).

Якщо політика згуртування ЄС є основною інвестиційною політикою, то в Україні регіональна політика є імпліцитною, тобто вбудованою в систему всіх галузевих політик, а тому залежною від них. Наслідком тривалого періоду вторинності регіональної політики є її орієнтація на централізоване державне фінансування, аргументована унікальністю регіону чи його проблем, а не потенціалу його розвитку [11].

Проведення в країні реформи децентралізації разом з посиленням інституційної, економічної та фінансової спроможності базового рівня управління – територіальних громад – негативно вплинуло на ресурсну спроможність регіонів, нівелюючи потенціал впливу регіональних органів влади на інтегрованість і розвиток соціально-економічного простору регіонів.

Війна в Україні обумовила появу нових викликів і ризиків розвитку регіонів, що призвело до розроблення нової типології територій (попри наявність виділених у ДСРР на 2021-2027 рр. функціональних типів територій). Беручи до уваги основний критерій класифікації територій – безпеку, було запропоновано чимало нових типологій територій, а саме: Інститутом громадянського суспільства запропоновано виділяти три макрорегіони: Східний (фронтір, території вздовж кордону з росією і білоруссю), Центральний (опора, території, що межують з територіями фронтіру, з помірним рівнем загрози військового вторгнення; Західний (тил, території в західній частині України, розташовані найближче до країн-членів ЄС) [7]. Згідно з пропозиціями Мінрегіону та Асоціації міст України, можна виділити чотири типи територій: тимчасово окупована територія; території, де відбуваються бойові дії; опорні території – де спокійно, але водночас вони надають першу допомогу територіям, де є бойові дії; території глибокого тилу [8]. Такий розподіл територій повністю анулює особливості розвитку територій та не пов'язаний із функціональністю їхнього розвитку за іншими критеріями. У

липні 2022 р. Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій» було визначено нові функціональні типи територій: території відновлення, регіональні полюси зростання, території з особливими умовами для розвитку та території сталого розвитку. Хоча остання типологія акцентує на безпеку, однак у ній вже є ознаки спрямування на відновлення та економічне зростання територій – виділення полюсів зростання, узагальнення проблемних територій як таких, розвиток яких зумовлений особливими умовами.

Такі законодавчі зміни в типології територій потребують перегляду чинної ДСРР на 2021-2027 рр., стратегій розвитку регіонів і внесення змін до низки законодавчих актів. Концентрація фінансових ресурсів на відновлення територій є першочерговим завданням держави, тому ставить під питання можливість стимулювання та фінансового забезпечення розвитку інших проблемних територій, зокрема гірських, сільських тощо.

Актуалізувалася проблема перегляду меж нововиділених територіальних громад деокупованих територій, адже економічна, соціальна, демографічна ситуація тут суттєво змінилась через руйнування інфраструктури, міграцію населення, транспортні потоки тощо. Такі зміни можуть поставити під сумнів фінансову спроможність територіальної громади та доцільність її існування в такій конфігурації.

Позитивним нововведенням регіональної політики є переведення стратегій розвитку територіальних громад з розряду «факультативних» у розряд «обов'язкових» і закріплення трирівневої моделі: державна стратегія – регіональні стратегії – стратегії територіальних громад. Визначено чіткі терміни розроблення стратегій територіальних громад, а відповідальність за підготовку цих документів покладено на виконавчі органи влади громади.

На 1.01.2022 р. в Україні лише 42% територіальних громад мали затверджені стратегії розвитку, а 13,6% громад ще не розпочинали роботи над ними. Проте більшість громад досить активно долучилась до процесу розроблення стратегій розвитку громад: у чотирьох регіонах 100% громад мають затверджені або на стадії розроблення стратегії (Вінницька, Луганська, Рівненська та Київська області) і лише в п'яти регіонах стратегічним планування охоплено менш ніж 80% громад (Івано-Франківська, Львівська, Одеська, Закарпатська, Хмельницька області) (рис. 1).

Розробляючи стратегії, громади стикнулись з проблемами відсутності статистичних даних для формування профілю громади, нерозумінням найважливіших проблем розвитку громади, неузгодженістю інтересів стейкхолдерів щодо формування пріоритетів розвитку громади, відсутністю навичок стратегічного планування та ін.

Для допомоги громадам залучені експерти програм міжнародної технічної допомоги «Партнерств з розвитку», зокрема програми «U-Lead з Європою», проєктів USAID «Говерла» та «Dobre», україно-швейцарського проєкту «Despro», проєкту «Партнерство для розвитку міст», Програми ООН з відновлення та розбудови миру та ін. У 2022-2023 рр. експертну допомогу (завдяки МТД) територіальним громадам щодо розроблення стратегій місцевого розвитку надаватимуть за програмами «U-Lead з Європою» (відібрано 96 територіальних громад) та «Говерла» (попередньо 55 ТГ).

Щодо такого інструменту, як агенції регіонального розвитку, то він не виправдав покладених на нього сподівань. Будучи небюджетними установами, агенції регіонального розвитку сильно забюрократизовані та повністю залежні від обласних адміністрацій, здебільшого розміщуються в їхніх приміщеннях і фінансуються обласними бюджетами. У 2021 р. із шістнадцяти агенцій регіонального розвитку дев'ять фінансувались виключно коштом обласного

Таблиця 1

Переваги та недоліки використання інструментів регіонального розвитку в Україні

Інструменти	Досягнення, переваги	Ризики, недоліки
Стратегія розвитку	Переведення стратегій розвитку територіальних громад з розряду «факультативних» у розряд «обов'язкових» і закріплення трирівневої моделі: державна стратегія – регіональні стратегії – стратегії територіальних громад	В умовах війни стратегічне планування має бути гнучким. Тому розроблення стратегій ТГ на сім років відповідно до державної та регіональних стратегій розвитку може бути актуальним завданням лише за умови мирного плану. Чинні стратегії потребують актуалізації в умовах сучасних викликів
Агенції регіонального розвитку	Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про засади державної регіональної політики»» (2022 р.) розширюється можлива база фінансування роботи агенцій – вони отримують право надавати платні послуги. Отже, стимулюється перехід до ринкової моделі співпраці агенцій і територіальних громад, які потребують допомоги в розробленні стратегічних документів	У 2021 р. у трьох областях (Харківська, Сумська та Миколаївська) агенції не були сформовані, а у Львівській та Донецькій перебували на стадії ліквідації. Наявні ж агенції, які є не бюджетними установами, забюрократизовані та повністю залежні від обласних адміністрацій
Функціональна типологія територій	Виділення нових функціональних типів територій за безпековим критерієм (території відновлення; регіональні полюси зростання; території з особливими умовами для розвитку; території сталого розвитку) сприятиме відновленню та економічному зростанню територій залежно від руйнувань і наслідків, спричинених війною	Тип регіону визначатиметься спеціальною комісією, утвореною Мінрегіоном. Відсутність чітких критеріїв може спричинити появу лобістської складової під час віднесення територій до певного типу. Поза увагою держави залишаються типи проблемних територій (гірські, прикордонні, сільські та ін.), виділені Державною стратегією регіонального розвитку на 2021-2027 роки, проблеми розвитку яких не зникли, а лише посилились у воєнний час. Виділені в різних програмних документах різні типи територій «накладаються» одна на одну
Державний фонд регіонального розвитку (ДФРР)	ДФРР віднесено до основних інструментів відбудови регіонів України після війни	Неспроможність органів місцевого самоврядування з низькою податкоспроможністю претендувати на фінансування проєктів з ДФРР через неможливість забезпечити умови співфінансування
Система фінансового вирівнювання	Зміна моделі фінансового вирівнювання та перехід від горизонтального вирівнювання «за видатками» до горизонтального вирівнювання «за доходами» сприяє зацікавленості органів місцевої влади в збільшенні дохідної бази бюджетів	Залишаються проблеми, пов'язані з невідповідністю перерозподілу ресурсів і повноважень між органами державної, регіональної та місцевої влади, нестабільністю та непослідовністю законодавчих нововведень, необґрунтованістю розрахунку індексу податкоспроможності. Недостатню увагу приділяється вирівнюванню за «видатками» з огляду на різну економічну спроможність громад
Наявність районного рівня місцевого самоврядування	Проведено укрупнення регіонів	Через обмеження повноважень, мізерність власних надходжень і фінансування коштом субвенцій з державного бюджету залишається дискусійним питання про районний рівень місцевого самоврядування
Зміна адміністративно-територіального устрою	Процес формування територіальних громад закінчено	Постала проблема актуальності перегляду географічних меж нововиділених територіальних громад деокупованих територій, адже економічна, соціальна, демографічна ситуація тут суттєво змінилась через руйнування інфраструктури, міграцію населення, транспортні потоки тощо

Джерело: складено на основі [7; 8; 12-15].

бюджету (рис. 2). Наявні агенції слабо співпрацюють з територіальними громадами, які потребують допомоги в розробленні стратегій, паспортів і програм розвитку.

Попри проведення укрупнення районів, існування їх усе більше набуває формального характеру, про що свідчить відсутність районних стратегій розвитку

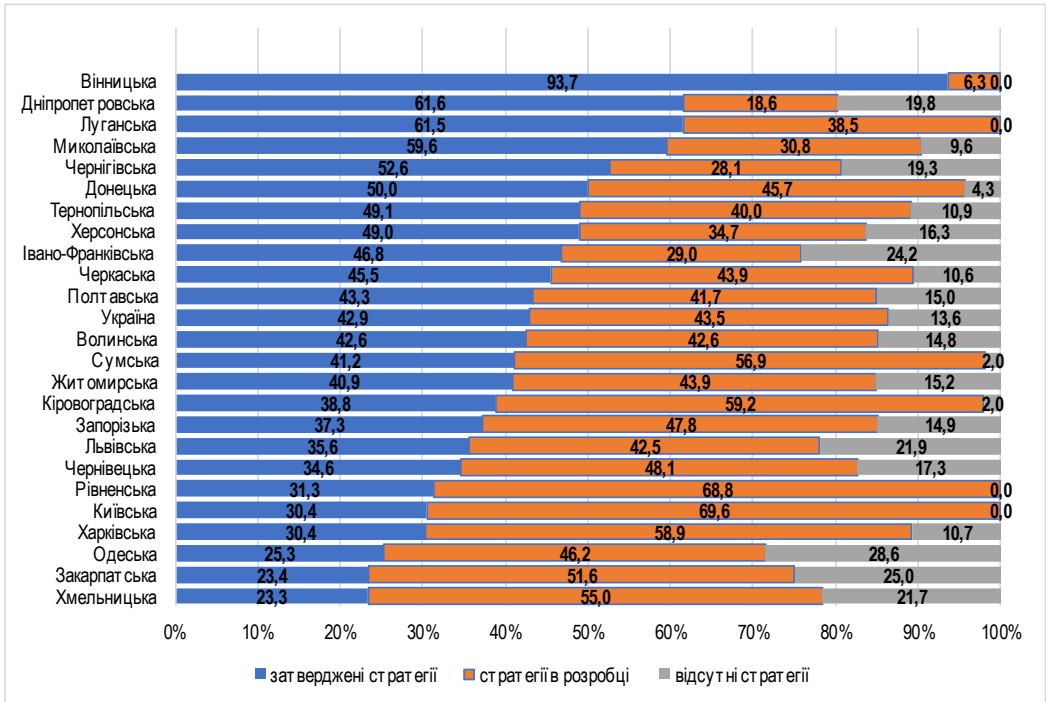

Рис. 1. Стратегічне планування територіальних громад на 1.01.2022 р., регіональний зріз, %
Джерело: побудовано за [16].

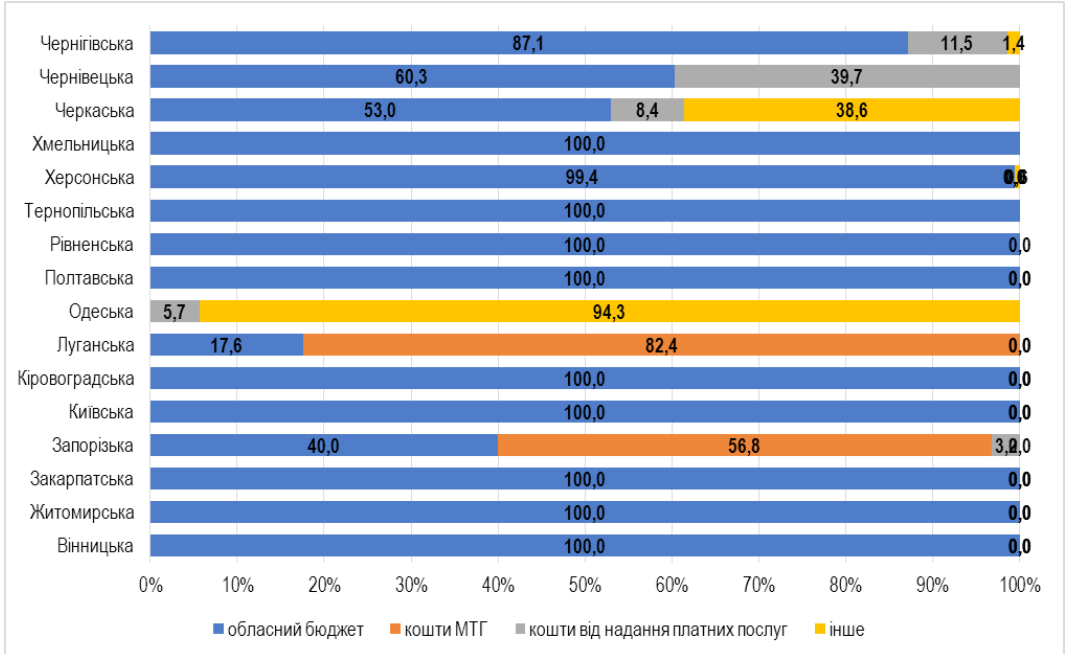

Рис. 2. Структура фінансування агенцій регіонального розвитку, 9 місяців 2021 р., %
Джерело: [17].

в зазначеній моделі та рекордне скорочення їхніх повноважень і фінансування. Утримання районних рад через мізерність власних надходжень і необхідність

фінансування коштом субвенцій з державного бюджету в період воєнного стану ще раз ставить питання про їхню доцільність.

Висновки. Незважаючи на впровадження європейських засад у нову регіональну політику в Україні, вона має низку особливостей розвитку, що пов'язані з її вбудованістю в систему галузевих політик, а тому характеризується залежністю від них, зміщенням акценту з регіонального на місцевий рівень і зниженням ресурсної та інституційної спроможності регіонів.

В умовах війни перед Україною виникли нові виклики регіонального розвитку, які потребують негайного реагування, а саме:

1. Внесення змін до стратегічних документів держави та регіонів – Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки, регіональних стратегій розвитку, стратегій розвитку територіальних громад у частині перегляду обмежень, спричинених війною, та нових можливостей від набуття Україною статусу кандидата на членство в ЄС. Перспективи розвитку територій слід планувати, ураховуючи структурні зміни в економіці, релокацію бізнесу, зміни структури розселення та логістики, перманентну загрозу сусідства з РФ тощо.

2. Доцільно створити фонд відновлення територій, джерелами фінансування якого, на відміну від ДФРР (фінансується з держбюджету), мають стати конфісковані активи російської федерації, міжнародні фінансові ресурси, кредити, гранти тощо.

3. Здійснюючи фінансове вирівнювання, потрібно посилити «вирівнювання за видатками», що зумовлено зниженням індексу податкоспроможності територій, які знаходяться / знаходились у районі активних бойових дій, через фізичне руйнування суб'єктів господарювання, зменшення результативності діяльності суб'єктів економіки, зниження чисельності населення через переміщення його в безпечні регіони тощо.

4. Зміна правил фінансування проєктів ДФРР та інших, а також встановлення диференційованих нормативів співфінансування державних програм з місцевих бюджетів відповідно до податкоспроможності територіальних громад.

Список використаних джерел

1. Давимука С. А., Куйбіда В. С., Федулова Л. І. Тенденції розвитку нової регіональної політики країн-членів Європейського Союзу. *Регіональна економіка*. 2019. № 1. С. 76-85. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2019-1-9>
2. Федулова Л. І., Смельяно Л. М. Адаптація принципів нової регіональної політики ЄС в стратегічному курсі регіонального розвитку України. *Ефективна економіка*. 2020. № 11. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.11.13>
3. Снігова О. Ю. Просторовий вимір інклюзивності в умовах становлення «нової» регіональної політики. *Український географічний журнал*. 2020. № 2. С. 38-44. DOI: <https://doi.org/10.15407/ugz2020.02.038>
4. Захарченко В. І. Генеза та основні напрями регіональної політики країн Євросоюзу (в контексті досвіду для України). *Економічний журнал Одеського політехнічного університету*. 2020. № 1. С. 11-20. DOI: <https://doi.org/10.15276/EJ.01.2020.2>
5. Козирева О. В., Тур О. В. Політика вирівнювання соціально-економічного розвитку регіонів в Європейському Союзі. *Бізнес Інформ*. 2016. № 9. С. 34-38.
6. Жаліло Я. А. *Пріоритет «згуртована країна» у вимірах регіональних стратегій*. К.: УНЦПД, 2020. 32 с. URL: <http://www.ucipr.org.ua/publicdocs/Regioplat.pdf>
7. Ткачук А., Третяк Ю. Відновлення України. Регіональний аспект. *ZN.UA*: сайт. 10.06.2022. URL: <https://zn.ua/ukr/internal/vidnovlennja-ukrajini-rehionalnij-aspekt.html>
8. Безгін В. Як війна змінить регіональну політику в Україні: децентралізація, громади, податки, економіка. *AgroPolit.com*: сайт. 22.04.2022. URL: <https://agropolit.com/blog/503-yak-viyna-zminit-regionalnu-politiku-v-ukrajini-detsentralizatsiya-gromadi-podatki-ekonomika>
9. Прокопчук О., Ковальчук О., Усик Т. Європейська політика згуртування: концептуальні засади, імперативи для України. *Економіка та суспільство*. 2021. № 26. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-26-13>
10. Європейська регіональна політика: натхнення для країн, що не входять до ЄС? Застосування принципів та обмін досвідом. *European Commission*: Website. 2023. URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/presenta/international/external_uk.pdf

11. Стратегічне оцінювання функціональних типів територій: потенціал та ризики розвитку: наук. – аналіт. доп) наук. ред. І. З. Сторонянська. Львів: ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. Долишнього НАН України», 2021. 137 с.
12. *Нова регіональна політика для нової України: аналіт. доп)* ред Я. А. Жаліло. К.: Інститут суспільно-економічних досліджень, 2017. 76 с.
13. *Стале ендегенне зростання регіонів України в умовах децентралізації: монографія* / ред. І. З. Сторонянська. Львів: ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України», 2019. 501 с.
14. Сторонянська І. З., Беновська Л. Я. Просторові асиметрії економічного розвитку в умовах адміністративно-фінансової децентралізації. *Економіка України*. 2018. № 2. С. 50-64.
15. Storonianska I., Nowakowska A., Benovska L., Dub A. Imbalances and risks of the regional development of Ukraine's economy under conditions of instability. *Agricultural and Resource Economics*. Vol. 8(3). Pp. 81-97. DOI: <https://doi.org/10.51599/are.2022.08.03.05>
16. Міністерство розвитку громад і територій України на етапі обговорення проекту Стратегії у 2019 році. *Закарпатська обласна державна адміністрація: сайт*. 2018. URL: <https://oda.carpathia.gov.ua/novyna/girski-terytoriyi-ukrayinskyh-karpat-v-fokusi-derzhavnoyi-regionalnoyi-polityky-na-period-do>
17. Звіт про результати діяльності Агенції регіонального розвитку у січні-вересні 2021 року. *Міністерство розвитку громад та територій: сайт*. 2021. URL: <https://www.minregion.gov.ua>

References

1. Davymuka, S. A., Kuybida, V. S., & Fedulova, L. I. (2019). Tendentsiyi rozvytku novoyi rehional'noyi polityky krayin-chleniv Yevropeyskoho Soyuzu [Trends of new regional policy development in EU member states]. *Rehional'na ekonomika – Regional economy*, 1, 76-85. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2019-1-9> [in Ukrainian].
2. Fedulova, L. I., & Yemelyanenko, L. M. (2020). Adaptatsiya pryntsyviv novoyi rehional'noyi polityky YeS v stratehichnomu kursi rehional'noho rozvytku Ukrainy [Adaptation of new regional policy principles of EU in strategic course of regional development of Ukraine]. *Efektivna ekonomika – Efficient economy*, 11. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.11.13> [in Ukrainian].
3. Snihova, O. Yu. (2020). Prostorovyy vymir inklyuzyvnyosti v umovakh stanovlennya «novoyi» rehional'noyi polityky [The spatial dimension of inclusivity under conditions of «new» regional policy formation]. *Ukrayins'kyi heohrafichnyy zhurnal – Ukrainian Geographical Journal*, 2, 38-44. DOI: <https://doi.org/10.15407/ugz2020.02.038> [in Ukrainian].
4. Zakharchenko, V. I. (2020). Heneza ta osnovni napryamy rehional'noyi polityky krayin Yevrosoyuzu (v konteksti dosvidu dlya Ukrainy) [Genesis and main directions of the new EU regional policy (in the context of experience for Ukraine)]. *Ekonomichnyy zhurnal Odes'koho politekhnichnoho universytetu – Economic journal of Odessa Polytechnic University*, 1, 11-20. DOI: <https://doi.org/10.15276/EJ.01.2020.2> [in Ukrainian].
5. Kozyryeva, O. V., & Tur, O. V. (2016). Polityka vyryvnyuvannya sotsial'no-ekonomichnoho rozvytku rehioniv v Yevropeys'komu Soyuzi [The Policy of Aligning the Socio-Economic Development of the Regions in the European Union]. *Biznes Inform – Business Inform*, 9, 34-38. [in Ukrainian].
6. Zhalilo, Ya. A. (2020, Jun 10). *Priorytet «Zhurtovana krayina» u vymirakh rehional'nykh stratehiy [Priority «cohesive country» in terms of regional strategies]*. K.: Ukrainian Independent Center for Political Studies. URL: <http://www.ucipr.org.ua/publicdocs/Regioplatt.pdf> [in Ukrainian].
7. Tkachuk, A., & Tretyak, Yu. (2022). Vidnovlennya Ukrainy. Rehional'nyy aspekt [Restoration of Ukraine. Regional aspect]. *ZN.UA: Website*. Retrieved from <https://zn.ua/ukr/internal/vidnovlennja-ukrajini-rehionalnij-aspekt.html> [in Ukrainian].
8. Bezhin, V. (2022, Apr 22). Yak viyna zminyt' rehional'nu polityku v Ukraini: detsentralizatsiya, hromady, podatky, ekonomika [How the war will change regional politics in Ukraine: decentralization, communities, taxes, economy]. *AgroPolit.com: Website*. Retrieved from <https://agropolit.com/blog/503-yak-viyna-zminit-regionalnu-politiku-v-ukrajini-detsentralizatsiya-gromadi-podatki-ekonomika> [in Ukrainian].
9. Prokopchuk, O., Kovalchuk, O., & Usyk, T. (2021). Yevropeys'ka polityka z-hurtuvannya: kontseptual'ni zasady, imperatyvy dlya Ukrainy [European cohesion policy: conceptual principles, imperatives for Ukraine]. *Ekonomika ta suspil'stvo – Economy and society*, 26. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-26-13> [in Ukrainian].
10. Yevropeys'ka rehional'na polityka: natkhnennya dlya krayin, shcho ne vkhodyat' do YES? Zastosuvannya pryntsyviv ta obmin dosvidom [European Regional Policy: An Inspiration for Non-EU Countries? Application of principles and exchange of experience] (2023). *European Commission: Website*. Retrieved from https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/presenta/international/externa [in Ukrainian].
11. Storonianska, I. Z. (Ed.) (2022). *Stratehichne otsynnyuvannya funktsional'nykh tipiv terytoriy: potentsial ta ryzyky rozvytku [Strategic assessment of functional types of territories: development potential and risks]*: Scientific and analytical report. Lviv: Dolishniy Institute of Regional Research of NAS of Ukraine. [in Ukrainian].
12. Zhalilo, Ya. A. (Ed.) (2017). *Nova rehional'na polityka dlya novoyi Ukrainy [New regional policy for the new Ukraine]*: Analytical Report. K.: Institute of Socio-Economic Research. [in Ukrainian].

13. Storonyanska, I. Z. (Ed.) (2019). Stale endohenne zrostannya rehioniv Ukrainy v umovakh detsentralizatsiyi [Sustainable endogenous growth of the regions of Ukraine under conditions of decentralization]. Lviv: Dolishniy Institute of Regional Research of NAS of Ukraine. [in Ukrainian].
14. Storonyanska, I. Z., & Benovska, L. Ya. (2018). Prostorovi asymetriyi ekonomichnoho rozvytku v umovakh administratyvno-finsanovoyi detsentralizatsiyi [Spatial asymmetries of economic development in conditions of administrative and financial decentralization]. *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*, 2, 50-66. [in Ukrainian].
15. Storonyanska, I., Nowakowska, A., Benovska, L., & Dub, A. (2022). Imbalances and risks of the regional development of Ukraine's economy under conditions of instability. *Agricultural and Resource Economics*, 8(3), 81-97. DOI: <https://doi.org/10.51599/are.2022.08.03.05> [in Ukrainian].
16. Ministerstvo rozvytku hromad i terytoriy Ukrainy na etapi obhovorennya proyektu Stratehiyi u 2019 rotsi [The Ministry of Development of Communities and Territories of Ukraine at the stage of discussion of the Strategy project in 2019] (2018). *Transcarpathian Regional State Administration*: website. Retrieved from <https://oda.carpathia.gov.ua/novyna/girski-terytoriyi-ukrayinskyh-karpat-v-fokusi-derzhavnoyi-regionalnoyi-polityky-na-period-do> [in Ukrainian].
17. Zvit pro rezul'taty diyal'nosti Ahentsiy rehional'noho rozvytku u sichni-veresni 2021 roku [Report on the results of the activities of the Regional Development Agencies in January-September 2021] (2021). *Ministry of Development of Communities and Territories*: Website. Retrieved from <https://www.minregion.gov.ua> [in Ukrainian].

Storonyanska I. Z., Benovska L. Ya. New regional policy of Ukraine: tools and directions of response in the context of modern challenges.

The experience of the new regional policy of the EU and its implementation in the domestic economy is important for Ukraine, which, on the one hand, is facing the unprecedented challenge of the war with Russia and its destructive influence on the economy and infrastructure, and, on the other hand, under these conditions has received the status of a candidate for EU membership, and has thus taken an important step towards EU membership. The purpose of the article is to research new approaches to the formation of the regional policy of Ukraine and the directions of its convergence with the regional policy of the EU. The article defines the directions of convergence of regional policies of the EU and Ukraine, namely: synchronization of development planning periods, stimulation of development of functional types of territories, common principles of regional policy formation, etc. The advantages and disadvantages of the use of regional development tools in Ukraine are analyzed, including regional development strategies, regional development agencies, typology of territories, the system of financial equalization of territorial development, etc. The peculiarities of the development of the domestic regional policy related to its implicitness, the shift of the emphasis from the regional to the local level, and the reduction of the resource and institutional capacity of the regions are outlined. The main challenges and risks of Ukraine's regional policy caused by the war, reforms, and peculiarities of national and regional administration are defined and directions for their leveling are outlined. The article emphasizes that the prospects for the development of territories in Ukraine should be planned taking into account structural changes in the economy, business relocation, changes in the structure of population resettlement, changes in logistics chains, the permanent threat of the neighborhood with the Russian Federation, etc. The primary tasks should be the following: making changes in the strategic documents of the state and regions, creating a fund for the restoration of territories, changing the approaches to financing regional projects, and strengthening cost equalization.

Keywords: regional policy, tools, war, strategies, regional development agencies.

Сторонянська Ірина Зеновіївна – доктор економічних наук, професор, заступник директора з наукової роботи ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України» (e-mail: istoron@i.ua, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0237-1409>).

Storonyanska Iryna Zenoviyivna – Dr.Sci. (Econ.), Prof., Deputy Director for scientific work of the Dolishniy Institute of Regional Research of NAS of Ukraine.

Беновська Лілія Ярославівна – кандидат економічних наук, старший дослідник, старший науковий співробітник відділу регіональної фінансової політики ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України» (e-mail: lbenovska11@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6987-5724>).

Benovska Liliya Yaroslavivna – Ph.D. (Econ.), Sen.Res., Senior Researcher of the Department of regional financial policy of the Dolishniy Institute of Regional Research of NAS of Ukraine.

Надійшло 05.02.2022 р.